

Geschiedenis van Assen en het Asserbos

In tegenstelling tot de meeste provinciale hoofdsteden kan Assen niet terugzien op een middeleeuws stedelijk verleden;

Het Asserbos is oorspronkelijk een van de wouden waarmee grote delen van Drenthe bedekt waren.

Tot de 13e eeuw was het slechts een gehucht in de Marke van Witten met waarschijnlijk niet meer dan twee boerderijen en het bos was dan ook gemeenschappelijk bezit van de markegenoten.

1227 De slag bij Ane aan de Vecht bij Coevorden tussen Rudolf 111 en het bisschoppelijke Stichtse leger, De Gelkingen van de toen nog Drentsche stad Groningen. Dit leidde na het uiteindelijk verlies van de Drenthen tot een boete in de vorm van het oprichten van een klooster bij Coevorden. Door de regelmatige te hoge waterstanden aldaar wilde men het klooster verplaatsen naar Deurze, toen beschreven als Duijrse. Daar bleek de grond ook ongeschikt te zijn en werd het klooster uiteindelijk in de Marke van Witten gebouwd onder de parochie van Rolde. Het bos lag toen op't plateau tussen de bosbeek en de broeklandsloop.

In **1260** werd, ten oosten van de Weiersloop, op de plaats waar nu het Drents Archief en het Drents Museum staan, een cisterciënzer nonnenklooster gebouwd, Maria in Campis of Mariënkamp geheten, waarvan de dertiende-eeuwse kloostergang bewaard is gebleven. . Dat klooster verwierf in de loop der eeuwen steeds meer bezittingen, zo ook de marke van Witten en daarmee het Asserbos. Het bos lag aan de beide zijden van de toen geheten Beilerweg. Het bos bestond voornamelijk uit kreupelhout met daar tussen zware eiken. Hier en daar waren open stukken die met heide en gras begroeid waren. Het bos had toen een duidelijke economische functie. Het leverde hout, er werd gejaagd en vee geweid en er werden vruchten verzameld.

1600 Na de Reformatie werd het klooster opgeheven en de goederen door de overheid geconfisqueerd. Het bos werd 's Lands Plantagie genoemd. Het was gelegen langs beide zijden van de Beilerweg. Er was inmiddels een kleine nederzetting rondom het klooster ontstaan en de bewoners gebruikten het hout naar hartelust onder anderen voor de bouw van hun woningen.

1608 op 16 februari Het 'provinciaal bestuur' de Landschap Drenthe, de Drost en Gedeputeerden , verbood het kappen van hout in het bos van de kampen en van de wallen. Reden hiervoor was dat men zich soms wagens vol met hout weghaalden

1609 Een zekere Teunis Gerbrandts (steenmetselaer) werd beëdigd 20 juni 1609 als toezichthouder. Hem werd opgedragen alle diefstallen van hout aan te

brengen en beslag te leggen op alles wat daartoe werd gebruikt (paarden, wagens enz.). Ook moest hij ervoor zorgen dat er geen vee het bos ingedreven werd. Het kappen van hout nam duidelijk af maar het tegenhouden van het vee bleek een veel moeilijker zaak te zijn.

1620 De Drost en Gedeputeerden lieten via de predikant de inwoners weten dat het bos niet meer als weide gebruikt mocht worden. Werd iemand betrapt die zich niet aan het verbod hield dan moest die persoon meteen uit Assen vertrekken. Ambtenaren zouden als zij deze fout begaan meteen ontslagen worden. Daarnaast kon iemand die een overtreder aanbracht Fl.12.- ontvangen en zijn naam zou geheim gehouden worden. Helaas de maatregel had weinig effect maar dat kon ook moeilijk omdat alle inwoners daar wel iets hadden lopen en als ze bestraft zouden worden met vertrek uit de stad de hele stad Assen geen inwoners meer zou overhouden!

1635 De toen benoemde boswachter Geert Jan Snaeter moest al het vee dat hij tegenkwam in het bos aan geven. De eigenaar werd dan meteen beboet met Fl.12.-

+/- 1650 tot 1700 In't Asserholt, het gebied ten oosten van de Beilerweg, was op verschillende plaatsen geheel vrijgemaakt van bomen en omgevormd in moestuinen. En een bedreiging voor het bos vormde echter ook de ontginning van het Grootte Holt, ten westen van de Bosbeek, waar boerderijen en ook moestuinen werden aangelegd. In 1669 bepaalden Ridderschap en Eigenerfden dat de moestuinen bij de afloop van de huurtermijn moesten worden verlaten en dat de grond beplant moet worden.

1700 De kleinste omvang van het bos: stuk tussen de Bosbeek en de Beilerstraat

+/- 1750 Pas in de tweede helft van de 18e eeuw werd de gesloten structuur van Assen doorbroken door twee belangrijke ingrepen: de aanplant van het Asser Bos in de periode 1765-1784 en de voltooiing van de Drentse Hoofdvaart in 1780. Beide projecten waren initiatieven van Wolter Hendrik Hofstede, een van de belangrijkste toenmalige bestuurders van Drenthe.

1760 Men besloot de akkers en heidevelden ten westen van de Bosbeek weer te bebossen. Hofstede ontwierp een wandelgebied in de vorm van een sterrenbos, waarbij lange rechte paden elkaar in een stervorm kruisen. Hofstede maakte in het Asserbos twee zichtlijnen: de Hoofdlaan, die gericht is op de toren van de Abdijkerk, en de Roldertorenlaan, die in de richting van de toren van Rolde wijst. Ook werden er cirkelvormige paden toegevoegd en zo kreeg het Asserbos een parkachtige structuur. Heel bijzonder is dat het bosproject van Hofstede begon

met het zaaien van zaden van eiken en beuken, die na enige jaren gepoot konden worden.

+/- 1765/6 Drost en gedeputeerden wezen daarvoor de gronden aan die gelegen zijn tussen 't Holtstuk, Kostverloren, en 't Leegebroek, wat ongeveer dat gedeelte van het Asserbos betrof dat lag ten zuiden van de Hoofdlaan en ten westen van de Beilerweg. Dit terrein omsloot de Harkenhofstede en de Veldcamp die beide bij landmeiers in gebruik waren.

1778 De eerst joodse inwoners van Assen hadden al in 1778 toestemming gekregen om een begraafplaats in te richten achter het Asscherbos op het Twijfelveld. Op een joodse begraafplaats geldt 'eeuwige grafkrust'. Dit betekent dat de graven ongemoeid gelaten moeten worden en slechts bij uitzondering, als de overheid dit eist, verplaatst mogen worden. Een uitzondering geldt voor herbegraven in Israël.

1784 Het Asserbos bestaat uit 12 hectare van het Grootte Holt en 102 hectare aangelegd sterrenbos; voor die tijd een zeer omvangrijk parkgebied voor een plaats als Assen: 60.000 dennen, eiken en beuken. Totale kosten van deze plantage bedroeg netto F.7300,- dit nadat de kosten van de nieuw geplante bomen en struiken afgetrokken werd van de opbrengst die ze in deze jaren hadden verkocht.

1789 Het Landschapsbestuur liet weten: 'Zoo is het, dat wij na deliberatie hebben goedgevonden den capitein-geweldiger, landschaps- en carspelssoldaat van Assen te gelasten en autoriseeren om zig van tijd tot tijd na de landschaps-plantage te begeven, en wel voornamelijk op Zon- en feestdagen, en alle diegeene, welke zullen bevinden schade an het plantsoen door het uithalen van nesten als anders toe te brengen of zig met eenig dobbelspel en ontheiligen van 's Heeren naam bezig te houden, te bekeuren in de boete van één goudgulden, half te voordeele van de bekeurder en half ten voordeele van de diakonie.'

1791 Begin bouw huize "de eerste steen"

1798 Het Asserbos wordt eigendom van de Bataafsche Republiek

1806 Het Asserbos wordt eigendom van het Koninkrijk Holland.

1807 De Marke Assen werd op 29 juni verheven tot zelfstandige gemeente.

1809 Lodewijk Napoleon, de koning van Nederland en broer van de Franse keizer kwam naar Assen en kreeg Assen stadsrechten. Hij was zeer onder de indruk en schonk de stad tijdens die bijeenkomst het Asserbos en twintigduizend gulden

voor het bouwen van nieuwe huizen aan de gemeente. Qua inwonertal - slechts 766 - en aard van de bebouwing was Assen in die tijd echter niet meer dan een dorp met stadsrechten. Het Landschapsbos werd stadsbos. In het begin van de 19e eeuw stelde Gouverneur Petrus Hofstede, zoon van W.H. Hofstede, veel in het werk om de stad aantrekkelijker te maken. Op zijn initiatief werden onder andere een Franse school en een schouwburg opgericht. Veel status ontleende de stad aan het in 1840 aan de Brink gebouwde Paleis van Justitie. Deze ontwikkelingen bleven niet zonder resultaat: tussen 1809 en 1850 verzesvoudigde de bevolking. Met name de gegoede burgerij beschouwde Assen met zijn ruime groenvoorzieningen, waaronder het Asser Bos, de Brink en het landgoed Overcingel, als een aantrekkelijke woonplaats. Een gedeelte van het Asser Bos werd gekapt voor de aanleg van de hertenkamp en het Van der Feltzpark.

1823 De Noorderbegraafplaats werd aangelegd aan de Kerkhofslaan. Hier liggen veel notabele Asser families begraven soms met prachtige grafmonumenten. Oude eiken, rododendrons, treuressen, een berkenlaantje en door hekwerken omgeven oude graven bepalen de sfeer op deze kleine begraafplaats. en is daarmee een van de oudste nog in gebruik zijnde begraafplaatsen in Nederland die zijn aangelegd na het Napoleontische lijkbezorgingdecreet uit 1810. De begraafplaats is bovendien van cultuurhistorische waarde omdat de ontwikkeling van de graftekens en grafcultuur in Nederland over een periode van 170 jaar goed te zien is. Het terrein heeft een eenvoudige indeling van zes perken, drie aan weerszijden van het middenpad dat naar een sober baarhuisje voert. Het vanuit een rechthoekige plattegrond opgetrokken baarhuisje staat onder een met geglazuurde platte Friese pannen gedekt schilddak met kruisen op de nokhoeken.

1833 De bewoners van Assen werden opgeschrikt door een heftige brand in zuidelijke deel van het bos. zo'n drie hectare bos ging in vlammen op. Door de inspanningen van de Assenaren en een gunstige wind kon worden voorkomen dat het gehele bos in vlammen opging. Niettemin ging zo'n drie hectare bos verloren en de Drentsche en Asser Courant sprak van 'eene aanmerkelijke verwoesting' en 'het gezicht van deze vernieling is akelig'

1836 De Oude Vijver werd gegraven bij de Beilerstraat.

1842 Burgemeester H.J.Oosting (burgemeester van 6 nov1831-7 oct.1851) kreeg een koningshert aangeboden door de weduwe van de Commissaris van de Koningin. Het gemeentebestuur wilde het eigenlijk niet aanvaarden omdat ze geen plaats had om het hert onder te brengen. De kosten voor een hertenkamp bedroegen tachtig gulden en dat was de gemeenteraad te veel. Toen enkele notabelen uit Assen genegen waren het geld te verstrekken, had de raad geen bezwaren meer.

1851 Het gemeentebestuur bood particuliere investeerders de gelegenheid om bij deze vijver een zweminrichting te bouwen. Ondanks gebruik van de vijver als afkoelingsplek op warme dagen kwam hier niets van terecht. (AHV.1995.No.2)

1851. 15-07 Vrijdagmiddag j.l. omstreeks half vijf arriveerde alhier van Meppel, geheel onverwachts en in cognito de **Prins van Oranje** (is Prins Willem Nicolaas Alexander 1840-1879), die gedurende zijn vakantie met zijn Gouverneur, de heer Casembroot, een reis door de noordelijke provincies doet, hij stapte bij de logementhouder W. Somer af. Zo voor als na het diner heeft hij door de stad en in het sterrenbos gewandeld.

1854 Een "opstal" werd gebouwd in het Asserbos voor de leden van de herensociëteit Ook dit gebouw moest dienen tot vermaak.. Na een verzoek daartoe van de directie van de Sociëteit ging de raad van Assen op 2 maart 1854 akkoord met de verpachting van een perceel grond in het Stadsbos ten westen van de Hertenkamp voor 30 jaren. Het gebouw, dat de buitensociëteit werd genoemd, werd ter gelegenheid van het IXe Nederlandsch Landhuishoudkundig Congres gebouwd. Het werd later De Hertenkamp genoemd.

1858 Aanstelling boswerker voor onderhoud Asserbos en Brink

1875 Burgemeester van der Feltz verkoopt een paar stukken bosgrond t.b.v bouw woningen. Het ontstaan dus van het huidige van der Feltzpark.

1878 Op 1 juni opperde C.J. Baron van Hemert tot Dingshof het idee om in Assen een vereniging op te richten die een collectie dieren, levende- en opgezette- , binnen- en buitenlandse- aan het publiek wilde laten zien. En op 16 augustus dat jaar verzocht de baron aan de gemeenteraad om het stuk stadsbos , bekend onder de naam Harkenhofstede aan de vereniging in erfpacht over te dragen. De raad ging hier niet mee accoord

1879 In het Asserbos werd een dierentuin ingericht. Het terrein lag bij de Uitspanning (later bekend als Tivoli) aan het eind van de Grote Laan! De doelstelling van de Vereniging Dierentuin stond dat de vereniging de verspreiding van de natuurlijke historie en het aankweken van de liefde voor de natuur als eerste prioriteit had. Als tweede punt werd genoemd het doen ontstaan van een gezellige ontspanningsplaats voor de inwoners van Assen en voor vreemdelingen. D.m.v. bezichtiging, fokken en verkoop van dieren maar ook het verspreiden en het geven van lezingen over de natuur en de natuurlijke historie. Met veel muziek en hoge verwachtingen werd de opening op 2 juni gevierd en in het eerste jaar kwamen inderdaad zo'n vierduizend mensen kijken. Daarmee was de belangstelling over want in het volgende jaar kwam er vrijwel niemand neer.'omdat er niets van belang te zien was', schreef een tijdgenoot. De Asser dierentuin kende dus maar een kort leven

De heer L.A. Roessingh schrijft in „Stadder Paleizen" (1951):

„ Er waren o.a.een aap, een beer,een wolf, een vos,wat konijnen en marmotten en een ooievaar met een houten poot..."

1881 De gemeente bood particuliere investeerders aan een 'lustpark' in het Asserbos aan te leggen met zwemplaatsen. Ook van dit plan kwam niets terecht (AHV 1995 No.2)

1886 In het voorjaar werd besloten de dierentuin op het gebied van Tivoli te verkopen omdat men niet meer de schulden kon betalen.

1892 Zuiderbegraafplaats

In 1892 in Engelse landschapsstijl aangelegd, naar ontwerp van J. Vroom. In 1925 en 1938 werd de begraafplaats uitgebreid. De laatste uitbreiding was naar ontwerp van J. Verdenius. Hier staat het grafmonument voor de in Den Haag werkende arts Jan Koetsier (1887-1943), ontworpen door de architect Co Brandes. Het is een mooi voorbeeld van de Nieuwe Haagse School, een stroming waarbij een evenwicht gezocht wordt tussen een zwevende horizontaliteit en verticale monumentaliteit.

1895 Nieuwe Aanleg Dit is de naam van de verfraaiing die men rond 1895 in het Asser bos aanbracht. Een kleine vijver werd aangelegd en werd in 1950 vergroot, waarbij een eiland ontstond. De uitgegraven grond werd gebruikt voor het openluchttheater Tivoli.

Het werd in 1895 bij wijze van werkverschaffing door de gemeente met medewerking van de Vereeniging Armenezorg en de diaconie van de Hervormde Gemeente uitgevoerd. Wij kennen de Nieuwe Aanleg als de Nieuwe Vijver."

1897 N.B. op 4 november 1897 werd door de heer H.J.Oosting (eigenaar van 'de Eerste Steen' een plantsoen in het Stadsbosch geschonken aan de gemeente Assenvoor het aanleggen van een vijver !!!???

1907 op 29 juni wordt in Assen het eeuwfeest gevierd van het bestaan van de gemeente Assen. Daarvoor behoorde het Karspel Assen tot het Schultamt Rolde. Ter gelegenheid van dit eeuwfeest werd een boekje uitgegeven: "Na een eeuw, gedenkschrift" geschreven door J.A.Kijmmell en Y Zijlstra. 1807-1907, uitgegeven door van Gorcum en Comp.

Hierin stond over het bos:

't Bosch in 1907.

Het bosch vertoont, behoudens den Nieuwen Aanleg aan de Roodeheklaan, het Nieuwe Kerkhof (Zuiderbegraafplaats) en de particuliere bezitting 'De Eerste Steen' nog hetzelfde type van voor een eeuw. Reeds in 1789 kwam deze bezitting tusschen 's Landschaps Plantage en den weg naar de Kommerkamp bij Besluit van Drost en Gedeputeerden op canon (in 1812 afgekocht) aan Mr.J.Haak Oosting en erven. Evenals in Port Natal geniet het publiek er wandelvrijheid, ook sedert den aan leg van het Doolhof door den achterkleinzoon van den eersten eigenaar.

De nette en duidelijke aanwijzingen van Vreemdelingenverkeer zijn zeker voor bezoekers van elders en eveneens voor plaatsgenooten zeer welkom. Het Bosch, indertijd door particuliere Werkverschaffing opgeknapt en vervolgens door de goede zorgen van 't Gemeentebestuur naar behooren onderhouden. Blijft en worde hoe langer hoe meer de groote attractie, die den stroom van zomerreizigers naar Assen moge leiden.

1921 Bij gebrek aan een officiële zwemplaats werd op warme dagen de oude vijver hiervoor gebruikt. Hetgeen niet door iedereen werd geaccepteerd. (AHV.1995.No.2)

1929 Oprichting NV Sportpark. Deze liet als werkverschaffingsproject en met een subsidie van 70% van de kosten een sportpark en een zwembad aanleggen. De watervoorziening werd gewaarborgd door het aanboren van een op 80meter gelegen wel. Deze wel werd gelokaliseerd doormiddel van een wichelroedeloper. Op 5 juni 1930 werd het complex officieel geopend door minister J.B.Kan (zijn ministerie zorgde voor de noodzakelijke subsidie) en burgemeester Bothenius Lohman (AHV.1995.No.2)

1932 Op 29 december passeert de acte van overdracht betreffende het landgoed Port Natal bij de notaris. Het Landgoed Port Natal werd verkocht aan de Nederlandsch Hervormde Stichtingen voor Zenuw- en Geesteszieken. Het gebouw wat in gebruik wordt genomen krijgt de naam: "Stichting Port Natal"
1935 wordt Port Natal officieel geopend. (Van hervormde zorg naar zorghervorming. Fred Kamminga, 1995)

1937 Houtvester Jansen van staatsbosbeheer stelt voor aan B&W van Assen om een monument in het Asserbos op te richten ter nagedachtenis van de stichter van het Asserbos de heer Hofstede toen griffier van de Staten van Drenthe ook wel landschapsschrijver genoemd.

1938 Het college van B&W Assen verzoekt de "boschcommissie" een invulling te zoeken aan het terrein van de voormalige kiosk (bij de ingang van de nieuwe vijver aan de rode heklaan. Men koos voor het idee om een monument voor de heer Hofstede daar neer te zetten. De opdracht ging naar de beeldhouwer Johan Keller uit Den Haag. Via een bedelbrief trachtte men het nodige geld te bekomen. In deze brief stond o.a.: "...en wat het Bosch betreft, het fraaie, bijkans nog ongerepte woud, deze 'Kerk van ongekorven hout', wat zou Assen, wat zou Drenthe's hoofdstad, wat zou bijgevolg Drenthe's aanzien wezen, zonder dit bosch?"

1939 Ter nagedachtenis aan W.G. Hofstede werd op 6 mei 1939 een monument in de vorm van een bronzen reliëf met zijn beeldtenis en een plaquette, waarop

staat "Wolter Hendrik Hofstede/Grondlegger van dit Bosch/1725-1796", geplaatst tegenover de Nieuwe Vijver op de plaats van de voormalige kiosk. Het werd door burgemeester Bothenius Lohman onthuld

1981 De boerderij aan de Beilerstraat naast Port Natal wordt gestopt met het laten werken van patiënten op het land.

1987 Port Natal wordt afgebroken.

2005 Oprichting vereniging Vrienden van het Asserbos

2006 Bestemmingsplan Het Stadsbroek II goedgekeurd

20 Jun 2006 Gedeputeerde staten hebben het bestemmingsplan Het Stadsbroek II van de gemeente Assen goedgekeurd. Het Stadsbroek II betreft het gebied dat in hoofdlijnen wordt begrensd door de Europaweg-Zuid, de Hoofdlaan, het Asserbosch en de Roldertorenlaan. Het gebied wordt gehandhaafd en uitgebreid tot een sport-, recreatie- en uitgaanscentrum, onder andere in de vorm van diverse horecagelegenheden en een hotel. Ook wordt de bouw mogelijk van een expositiehal ten behoeve van de Smelt. Deze hal heeft eerder (in 1992) op de Expo in Sevilla gestaan. Deze ontwikkelingen met hun regionale uitstraling passen binnen het provinciaal beleid.